

FÜRÉSZ DIÁNA IVETT-TAKÁCS ANDRÁS

A magyar látványsport-támogatási rendszer hatása a verseny kiegyensúlyozottságára

A társasági adóról és osztalékadóról szóló törvény (Tao törvény) 2011. évi módosítása óta a magyar sporttámogatási rendszer folyamatosan az érdeklődés középpontjában áll. A téma aktualitása és fontossága nem csak a sportban közvetlenül érintett szereplők és szurkolók figyelmét kelti fel, aminek következtében évről évre jelennek meg tudományos kutatások. A korábbi, többnyire leíró jellegű elemzések viszonylag szűk területen vizsgálódtak, vagyis elsősorban a támogatások összegét, valamint az egyes utánpótlás-akadémiák sportbéli sikerességét vizsgálták. Tanulmányunkban új és az eddigi kutatásoktól eltérő szemléletű megközelítéseket alkalmazva arra keressük a választ, hogy kimutatható-e összefüggés az egyes látvány-csapatsportágak szakszövetségeinek támogatási stratégiája és a későbbi, hivatásos bajnokságok erőviszonyainak kiegyensúlyozottsága között. A számított kereszt-korrelációs együtthatók jól mutatják, hogy a források minél egyensúlytalanabb elosztása negatív hatással van a bajnokságok izgalmasságára.*

Journal of Economic Literature (JEL) kód: H25, Z23, Z28.

A sport, illetve sportiparág világszerte megfigyelhető térhódításának köszönhetően a sport szerepének és súlyának növekedése Magyarországon is jellemző: a növekvő tendenciához kétségkívül hozzájárul egyrészt a 2010-es miniszterelnöki bejelentés – amelynek értelmében a sport nemzetstratégiai ágazatnak tekintendő –, másrészt a 2011-ben bevezetett sporttámogatási rendszer, az úgynevezett Tao törvény. A társasági adóról és osztalékadóról szóló 1996. évi LXXXI. törvény (Tao törvény) 2011. évi módosítása lehetőséget biztosít arra, hogy a társasági adó hatálya alá tartozó adózók a keletkező adókötelezettségük egy részét látványsportok (labdarúgás, kosárlabda, kézilabda, vízilabda, jégkorong, röplabda) támogatására fordítsák.

* Jelen tanulmány az Innovációs és Technológiai Minisztérium ÚNKP-20-4-1. kódszámú Új nemzeti kiválóság programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból finanszírozott szakmai támogatásával készült.

Fűrész Diána Ivett tanársegéd, PTE Közgazdaságtudományi Kar Közgazdaságtan és Ökonometria Intézet (e-mail: furesz.diana@ktk.pte.hu).

Takács András egyetemi tanár, PTE Közgazdaságtudományi Kar Pénzügy és Számvitel Intézet (e-mail: takacs.andras@ktk.pte.hu).

A kézirat első változata 2021. május 27-én érkezett szerkesztőségünkbe.

DOI: <http://dx.doi.org/10.18414/KSZ.2021.10.1089>

A terület érzékenységét, illetve aktualitását jól mutatja, hogy az előnyök ismertetése mellett számos kritika is megfogalmazódik a sporttámogatási rendszerrel kapcsolatosan. Hangsúlyozni szeretnénk ugyanakkor, hogy kutatásunk során kizárólag validált – vagyis tudományos – munkákat vettünk figyelembe.

A támogatási rendszer bevezetésének köszönhetően korábban soha nem tapasztalt mértékű forrás áramlik a magyar sportba, aminek gazdasági és sportbéli eredményeit sokan és többféle megközelítés alapján vizsgálták már. Míg a gazdasági hatásokat elemzők elsősorban a sportági szakszövetségek és a támogatásból részesülő sportvállalkozások bevételeinek megoszlását vizsgálták, addig a sportszakmai kutatások főként az akadémiai rendszer, illetve a látványcsapatsportágak nemzeti válogatottjainak eredményességét elemezték.

Véleményünk szerint azonban a támogatási rendszer hatásainak eredőjét hosszú távon a két terület összekapcsolásával, vagyis a támogatás és a sporteredményesség közötti kapcsolat mélyebb elemzésén keresztül lehet meghatározni. Ennek megfelelően kutatásunkban – a két területen túl – a hatást együttesen is kívánjuk vizsgálni, s ennek érdekében az eddigiektől eltérő kutatási kérdést fogalmaztunk meg.

Tanulmányunkban a sporttámogatási rendszer bevezetése óta eltelt időszak (2011–2020) empirikus adatait felhasználva azt vizsgáljuk, van-e hosszú távon összefüggés a támogatások megoszlása (koncentrációja) és a fő csapatsportágak bajnokságainak alakulása között. A kérdés megválaszolása érdekében új, pontosabban a témában ez idáig még nem alkalmazott mutatószámokat és módszertant alkalmaztunk. A tao-támogatás és a sportbéli eredményesség koncentrációját a piaci koncentráció mérésére széles körben alkalmazott Herfindahl–Hirschman-mutatóval határoztuk meg az egyes bajnokságokra (szezonokra) vonatkozóan. Az úgynevezett *R*-mutató alkalmazásával megvizsgáltuk továbbá azt is, hogy miként alakul a támogatottak körének állandósága. Végezetül annak megállapítására, hogy az egyes sportágakban kimutatható-e hosszú távon összefüggés a támogatás koncentrálttsága és a pontkoncentráció között, kiszámítottuk a két változó közötti keresztkorrelációt, valamint Granger-oktságot teszteltünk. Tanulmányunk következő részében röviden ismertetjük a Tao törvényt, illetve összefoglaljuk a témában ez idáig megjelent publikációkat.

A Tao törvény értelmezése

A társasági adóról és osztalékadóról szóló 1996. évi LXXXI. törvény 2011. évi módosítása teremtette meg elsőként a lehetőséget arra, hogy a társasági adó hatálya alá tartozó adózók a keletkező adókötelezettségük egy részét látványsportok (labdarúgás, kosárlabda, kézilabda, vízilabda, jégkorong, röplabda) támogatására fordítsák. E lehetőség jogszabályba való beépítését a sport közvetlen és közvetett értékeinek és céljainak elősegítésére irányuló törvényhozói szándék motiválta. A törvénybe foglalt konstrukció gyakorlatilag egy reálhozamot biztosító befektetési forma, amely a társasági adót fizető vállalkozások számára jelentős adómegetkedési lehetőséget kínál, ezáltal téve őket érdekeltté a sporttámogatás nyújtására, tágabban véve pedig a mögöttes társadalmi cél teljesüléséhez való hozzájárulásra. A törvény által

meghatározott lehetséges támogatási jogcímeket és a támogatható szervezeteket az 1. táblázat foglalja össze.

1. táblázat

A sporttámogatási jogcímek és a támogatható szervezetek

Támogatási jogcím	Az adott jogcímen támogatható szervezetek
Utánpótlás-nevelés Tárgyieszköz-beruházás Sportrendezvények biztonsági követelményeinek teljesülését szolgáló infrastruktúra-fejlesztés	országos sportági szakszövetség, amatőr sportszervezet, hivatásos sportszervezet, látványcsapatsport-fejlesztésre létrejött alapítvány
Személyi jellegű ráfordítások (kivéve sportolók díjazása) Képzés	országos sportági szakszövetség, amatőr sportszervezet, hivatásos sportszervezet, látványcsapatsport-fejlesztésre létrejött alapítvány, Magyar Olimpiai Bizottság
Versenyeztetéssel összefüggő költségek	országos sportági szakszövetség, amatőr sportszervezet, látványcsapatsport-fejlesztésre létrejött alapítvány
Sportcélú ingatlan üzemeltetése	amatőr sportszervezet, hivatásos sportszervezet, látványcsapatsport-fejlesztésre létrejött alapítvány

Forrás: Tao törvény 22/C. paragrafus (1) bekezdése alapján saját szerkesztés.

A sporttámogatás nyújtásának a jogszabály szerint két módja van: az eredeti, 2011-től alkalmazható (Tao törvény 22/C. paragrafusa alapján történő) *adókedvezmény-alapú támogatás*, valamint 2015-től egy alternatív lehetőség, az *adójóváírás-alapú támogatás* (Tao törvény 24/A. paragrafusa alapján). E két lehetőség esetében az elérni kívánt cél tekintetében (a kiemelt látványsportok támogatása) nincs különbség, az eltérést elsősorban a támogatási összeg útja és a támogatást nyújtó adózó számára jelentkező pénzügyi előny (adómegettakarítás) megjelenési formája, mértéke és a kapcsolódó adminisztrációs terhek jelentik. A két rendszer párhuzamosan nem alkalmazható, az adózónak el kell döntenie, hogy melyik szerint kíván támogatást nyújtani. Mindkét esetre igaz, hogy a támogatás nyújtásához a támogatónak elegendő adófizetési kötelezettséggel kell rendelkeznie, azaz nyereségesnek kell lennie.

Az eredeti, *adókedvezmény-alapú támogatás* esetén az adózó a támogatás összegét (amely az éves adójának legfeljebb 70 százaléka lehet) közvetlenül a kiválasztott sportszervezet számára utalja át, amit az adóéven belül bármikor megtehet. Az így megfizetett támogatási összeg (alaptámogatás) kettős adóelőnyt jelent a támogatónak: egyrészt az összeg a társasági adó szempontjából elismert költségnek minősül, tehát a támogató által kimutatott egyéb ráfordítás csökkenti az adóalapot, másrészt a csökkentett adóalap után keletkező társasági adó összegéből levonható a támogatás teljes összege, legfeljebb hat adóévre szétosztva. Az így keletkező adóelőnyt mérsékli az, hogy a jogszabály értelmében az alaptámogatáson felül a keletkezett adókedvezmény 75 százalékának megfelelő úgynevezett kiegészítő támogatást is fizetnie kell az adózónak egy

kiválasztott szervezet részére, amely nem minősül elismert költségnek (nem vonható le az adóalapból), és adókedvezmény sem jár utána. A tranzakciónak azonban az adózó számára a kiegészítő támogatás megfizetése után is pozitív egyenlege marad, azaz valóban egy reálhozamot nyújtó befektetésként tekinthet rá, és további előny, hogy míg az alaptámogatás fejében a támogató nem kaphat semmilyen ellenszolgáltatást, addig a kiegészítő támogatással szemben ilyen elvárás – például szponzori szerződés keretében reklámfelület nyújtása, logó használata stb. – megjelenhet. A támogatott oldalán keletkező előnyök között pedig meg kell említeni, hogy a kiegészítő támogatás szabadban felhasználható, mint az alaptámogatás.

A 2015-től alternatívaként jelentkező *adójóváírás-alapú támogatás* esetén a támogatási összeg közvetett úton, az adóhatóságon keresztül jut el a támogatótól a támogatottig. Az adózó ekkor a szokásos módon megfizeti az adóelőlegét, illetve adóját, majd külön nyilatkozatban rendelkezik arról, hogy az éves adójának egy részét (legfeljebb 80 százalékát) az általa kijelölt szervezet támogatására kívánja fordítani. Az átutalást a támogatott szervezet számára az adóhatóság végzi el. A támogató számára a pénzügyi előny oly módon realizálódik, hogy a támogatásra fordított összeg 7,5 százalékát az adóhatóság a vállalkozás adófolyószámláján jóváírja. A sportszervezeteknek nyújtott alaptámogatás mellett ebben az esetben is kell kiegészítő támogatást fizetni, amellyel szemben szponzori szerződés keretében ellenszolgáltatás várható el a támogatott féltől.

Radnai [2018] szerint az adójóváírás-alapú támogatás folyamatosan kezd előtérbe kerülni a hagyományos adókedvezmény-alapú támogatási formával szemben. Ennek legfőbb okai, hogy egyszerűbb az adminisztrációja, így kisebb a támogatás és a vele járó haszon adminisztrációs hiba miatti megghiúsulásának esélye, nagyobb a támogató által realizálható haszon, ugyanakkora adókötelezettség mellett nagyobb támogatás nyújtható, továbbá nem kell előre megfinanszírozni a támogatást, hiszen az az amúgy is megfizetendő adónak az adóhatóság által a támogatott számára történő továbbutalásával valósul meg.

A rendszer működésének alapvető elemét képezi az a törvényi feltétel, amely szerint sporttámogatás csak olyan szervezetnek nyújtható, amely elfogadott sportfejlesztési programmal és az arra jogosult hatóság által kiállított igazolással rendelkezik [Tao törvény 22/C. paragrafus (3e), (3f) bekezdése]. A törvény szerint

„[A] sportfejlesztési program jóváhagyása során vizsgálni kell, hogy a benyújtott sportfejlesztési program megvalósítása összhangban van-e a szakági szövetség sportpolitikai érdekeivel, valamint azt, hogy az miként illeszkedik a nemzetgazdaság érdekeihez, különös figyelemmel a hosszú távú fenntarthatóság követelményére.” [Tao törvény 22/C. paragrafus (3e) bekezdés.]

Az igazolást (amely egyebek mellett tartalmazza a támogatás jóváhagyott jogcímeit és összegét) az országos sportági szakszövetség és a Magyar Olimpiai Bizottság (MOB) részére a szakpolitikáért felelős miniszter, míg az amatőr és hivatásos sportszervezetek és a sportfejlesztésre létrehozott alapítványok esetén a szakszövetség jogosult kiállítani. Ezen igazoláskiállítási jog gyakorlása pedig összességében azt jelenti, hogy az adózók által felajánlott sporttámogatások elosztása az egyes szakszövetségek, illetve

a MOB között a szakpolitikáért felelős miniszter, míg az egyes szövetségeken belül az egyes hivatásos és amatőr sportszervezetek és alapítványok között a szövetség döntésének, szakmai megítélésének függvénye.

Tanulmányunkban azt kívánjuk vizsgálni, hogy a fenti elvek szerint működő elosztási rendszer milyen hatékonysággal képes szolgálni a jogszabály által megtestesített kormányzati szándékot, azaz a hazai látványcsapatsport hosszú távon fenntartható fejlődését.

Eddigi kutatások

Az utánpótlás-nevelés jelentősége kiemelten fontos Magyarországon, ugyanis a sport szempontjából az eddigi legjelentősebb kormányzati intézkedés – vagyis a társadalmi adóról és osztalékadóról szóló 1996. évi LXXXI. törvény (Tao törvény) 2011. évi módosítása – egyértelműen az utánpótlás-játékosok nevelését ösztönözi (*Sárközy* [2017]). A támogatást az egyesületek, illetve szövetségek az utánpótlás-nevelés finanszírozására, infrastruktúra-fejlesztésre, képzéssel összefüggő feladatokra és személyi jellegű ráfordításokra használhatják fel (*Faragó* [2017]).

A konstrukció kialakításának elsődleges célja a létesítmények és felszerelések mennyiségi és minőségi javítása által a diák- és iskolai sport színvonalának emelése, a magyar lakosság sportolási hajlandóságának növelése volt. A kormány elgondolása szerint a látványcsapatsportok növekvő népszerűsége kedvezően hat az életmódmintákra, valamint növeli a szabadidősport és az utánpótlás bázisát (*Bardóczy* [2014]).

A Tao törvénynek köszönhetően korábban soha nem látott mennyiségű pénz áramlik 2011 óta a sportba Magyarországon. A támogatás bevezetésének köszönhetően a támogatott sportszövetségek bevételei az eltelt időszakban közelítőleg tízszeresére növekedtek (*Gósi* [2019]). A támogatási rendszer elsődleges céljaként kitűzött utánpótlásbázis-szélesítés *Fazekas* [2017] vizsgálata szerint sikeresnek tekinthető, a vizsgált időszakban ugyanis a látványsportágak igazolt sportolóinak száma 2011-ről 2017-re jellemzően közel duplájára nőtt. További pozitívumként fogalmazza meg *Stocker–Szabó* [2017] azokat az „SPSETE-hatásokat” (sportszakmai, sportpolitikai, társadalmi, gazdasági, technológiai és környezeti hatás), amelyek a megrendezett nemzetközi sportesemények számának jelentős növekedéséhez köthetők.

Természetesen – mint általában minden új intézkedés bevezetésének – az adótámogatások megjelenésének létezik árnyoldala is. A vállalkozások sportszponzorációval kapcsolatos hajlandósága döntően megváltozott: amely vállalkozás ad tao-támogatást, az úgy gondolja, hogy már kellő mértékben támogatta a sportot, vagyis további támogatást általában már nem kíván fizetni. Az „elégedettség” eredményeként napjainkban a klasszikus (szponzorációs) támogatás drasztikusan csökkent (*Váczai és szerzőtársai* [2017]). Mindez azt jelenti, hogy miközben az utánpótlás-nevelés anyagi lehetőségei korábban soha nem tapasztalt magasságokba emelkedtek, addig a felmenő rendszerben a piramis csúcsán elhelyezkedő klubok alapesetben megsínylik a következőképpen (sajnos léteznek a rendszerben „kiskapuk”, amelyeket kihasználhatnak a klubok, ennek tárgyalásától azonban eltekintünk).

András Krisztinát hosszú távon foglalkoztatja ez a probléma, így a tao sportgazdasági hatásait vizsgáló munkájában arra keresi a választ, hogy a támogatási rendszer a fennállása alatt képes-e arra a szintre eljutni, hogy kiépítse a látványcsapatsportok¹ piaci alapú működését (András [2014]). Vélekedése megegyezik Sárközy [2017] véleményével, amely szerint a sport (jelenlegi) nemzetstratégiai ágazati minősítése csupán ideiglenes időszakra szólhat, azzal a céllal, hogy megteremtse az üzleti szféra nagyobb szerepvállalását a támogatott sportágakban. András [2014] a kutatási kérdésre adott választát elsősorban Kassay [2013] korábbi eredményeire támaszkodva fogalmazta meg. A támogatási rendszer pozitív hatásai közé tartozik az utánpótlásbázis szélesedése és minőségi javulása (infrastruktúra, felszerelés, edzők), valamint a személyi jellegű juttatások átláthatóbbá válása. A támogatottak adminisztrációs tevékenysége és jogalkalmazása szintén javult. Legfőbb negatívumként azonban az üzleti alapú ösztönzési rendszer hiányát nevezi meg, amelynek következményeként a vállalati érdeklődés folyamatosan csökken. Továbbá növekszik a létesítmények bérleti díja, az önkormányzati támogatások ezzel szemben csökkennek. Megfigyelhető, hogy mivel a támogatott klubok fő bevételi forrása a tao, ez likviditási problémákhoz vezet, vagyis túl nagy a rendszernek való „kitettség”. A szerző tehát összességében aggasztónak ítéli meg a jövőt, mivel attól tart, hogy a támogatottak nem tudják üzleti alapokra helyezni sportáguk működését, így a tao-támogatás kivezetése után a sportfinanszírozás nem lesz biztosított.

Gulyás–Sterbenz [2014] szintén a tao gazdasági hatását vizsgálja. Közgazdaság-tudományi szempontokat figyelembe véve arra keresi a választ, hogy milyen elméleti okok merülhetnek fel, amelyek indokoltá teszik az állami beavatkozást a sportba (például piaci és kormányzati kudarc, társadalmi haszon). A szerzők a magyar sportra vonatkozóan megállapítják, hogy közgazdasági és politikai szempontból indokolt az állami szerepvállalás, sikersportágaink ugyanis nem képesek egyedül megoldani a finanszírozást. Felhívják azonban a figyelmet arra is, hogy a támogatási rendszernek nemcsak előnyei vannak, hanem számos veszélyt is hordoz magában, mint például a korrupció és a morális kockázat megjelenése, a pótlólagos források más bevételeket kiszorító hatása. A szerzők azt gondolják, hogy összességében a tao-finanszírozás javítani fogja a támogatott sportágak versenyképességét (egyben eredményességét), és a rendszer szükségességét abban látják, hogy a látványsportágak finanszírozása nem múlhat kizárólag a piaci koordináción, mert ebben az esetben nem várható el a világszínvonalú teljesítmény.

A fent említett támogatói motivációkat vizsgálta 500 vállalkozás megkérdezése alapján Farkas–Fanici [2013]. A kérdések között szerepelt a támogatott területek köre és az esetleges tao-támogatás oka, továbbá arra is kíváncsiak voltak, hogy a cégvezetők tisztában vannak-e a támogatás előnyeivel. Eredményeik alapján elmondható, hogy a magyar sportfinanszírozás egyelőre még nem vált üzleti alapúvá, aminek egyik oka, hogy a kis- és középvállalkozások elsősorban adománynak és szponzorációnak gondolják a tao-támogatást, vagyis annak anyagi előnyeivel általában nincsenek tisztában. A támogatott sportvállalkozások kiválasztása esetlegesen, elsősorban ismeretségen – és nem racionális megfontoláson – alapul, vagyis a támogatás hasznosulásával nem

¹ András Krisztina korábbi munkájában már definiálta a látványsport jelentését, melynek pontos leírása 2003-as műhelytanulmányában is olvasható (András, [2003]).

törődnek a támogató vállalatok. A kutatás pozitív hozadéka elsősorban az az országos reprezentatív adatbázis, amely tartalmazza a potenciális támogatók körét.

Bács-Bácsné [2014] szintén a tao-támogatás rendszerének 2011 és 2014 közötti hatását vizsgálta a debreceni látványsportágak példáján keresztül. Megállapítják, hogy a pályázó 21 szervezet közül a kft. formában működő sportvállalkozások hatékonyabban tudnak pályázni, mint az egyesületek, valamint hogy a tao egyedülálló infrastrukturális fejlődési lehetőséget jelent Debrecennek.

Balogh [2017] a labdarúgás példáján keresztül mutatja be a támogatási rendszer első öt évben tapasztalt előnyeit és hátrányait. Előbbiek közé tartozik a 485 megvalósult infrastruktúra-fejlesztés, valamint az igazolt labdarúgók számának szignifikáns növekedése mindkét nem esetében. A rendszer hibájaként a megítélt támogatások aránytalanságát említi, ugyanis vizsgálata szerint a támogatottak rangsora csupán kismértékben fedi le a sporteredményességi rangsort.

A vizsgálat adatállománya

Kutatási kérdésünk empirikus úton történő megválaszolása érdekében az ország három legnépszerűbb sportágát választottuk ki: labdarúgás, kosárlabda és kézilabda. Vizsgálatunk adatállományát a három sportág élvonalbeli bajnokságában szereplő csapatainak sportbéli eredményei és támogatási összegei (egyedi, vagyis klubokra vonatkozó és aggregált, tehát bajnokságra vonatkozó formában) szolgáltatják a tao-támogatás bevezetése óta eltelt teljes időszakra (2011–2020) vonatkozóan.

A 2. táblázat az elmúlt kilenc szezon, vagyis a 2011/2012 és 2019/2020 közötti időszak jóváhagyott tao-támogatásainak főbb jellemzőit mutatja a három sportágra vonatkozóan.

Az eredmények közül leginkább szembetűnő, hogy a támogatásban részesülő gazdasági társaságok számában nagyságrendi különbségek mutatkoznak. Nem meglepő, hogy a jóváhagyott támogatási összegek nagyságát illetően a vezető szerep a labdarúgásé, azt azonban nem vártuk, hogy az (egy szervezetre jutó) átlagos támogatás a kosárlabdában a legmagasabb. A kézilabdáról elmondható, hogy mind a támogatott szervezetek számát, mind pedig a támogatás összegét tekintve a másik két sportág között helyezkedik el. A támogatások mértékének alakulását szemlélteti az 1. ábra.

A diagram jól mutatja a támogatások évről évre történő folyamatos emelkedését egészen a 2018/2019-es szezonig. A kilencéves időszak alatt a legnagyobb növekedést a kosárlabda érte el, amely a kezdeti bevétel közel tízszeresére is képes volt emelni a támogatásokat. A kézilabda-támogatások több mint ötszörös, míg a labdarúgás-támogatások kétszeres mértékben növekedtek. Általánosságban elmondható, hogy bevezetése óta egészen a 2019/2020-as szezonig a tao-támogatás folyamatosan növekvő tendencia, vagyis egy-két kivételtől eltekintve egyre nagyobb pénz állt a legnépszerűbb labdajátékok rendelkezésére. Az általunk vizsgált utolsó időszaki támogatás jelentős csökkenése a 2018. decemberi miniszterelnöki bejelentés következménye, amely szerint a következő bajnoki idényre igénybe vehető tao-támogatások összességében nem léphetik túl az 50 milliárd forintot [1824/2018. (XII. 27.) kormányhatározat].

2. táblázat

Tao-támogatások sportág szerinti bontásban, 2011 és 2020 között

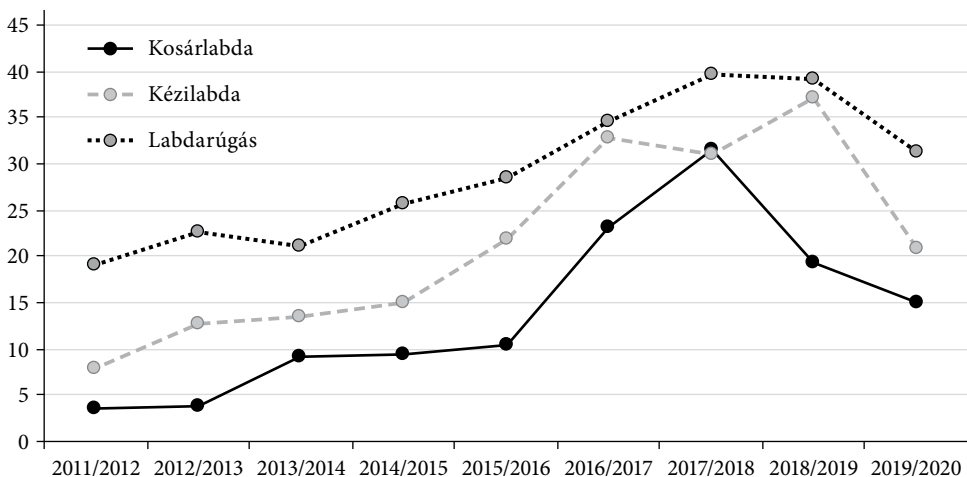
Szezon	Támogatott szervezetek száma	Támogatás összege (milliárd forint)	Átlagos támogatás (millió forint)
KOSÁRLABDA			
2011/2012	150	3,50	23,33
2012/2013	192	3,84	20,00
2013/2014	207	9,15	44,21
2014/2015	204	9,40	46,07
2015/2016	206	10,31	50,06
2016/2017	231	23,18	100,36
2017/2018	248	31,55	127,20
2018/2019	266	19,21	72,20
2019/2020	295	15,11	51,21
KÉZILABDA			
2011/2012	263	7,98	30,36
2012/2013	316	12,77	40,42
2013/2014	337	13,50	40,06
2014/2015	329	15,08	45,84
2015/2016	338	21,91	64,84
2016/2017	360	32,91	91,42
2017/2018	387	31,06	80,26
2018/2019	393	37,19	94,63
2019/2020	387	20,77	53,67
LABDARÚGÁS			
2011/2012	1048	19,08	18,21
2012/2013	1180	22,54	19,10
2013/2014	1379	21,12	15,32
2014/2015	1365	25,69	18,82
2015/2016	1252	28,47	22,74
2016/2017	1290	34,51	26,75
2017/2018	1310	39,75	30,34
2018/2019	1331	39,05	29,34
2019/2020	1327	31,19	23,50

Forrás: saját szerkesztés mkosz.hu; mksz.hu és mlsz.hu alapján.

1. ábra

A tao-támogatások alakulása sportáganként, 2011–2020

Milliárd forint

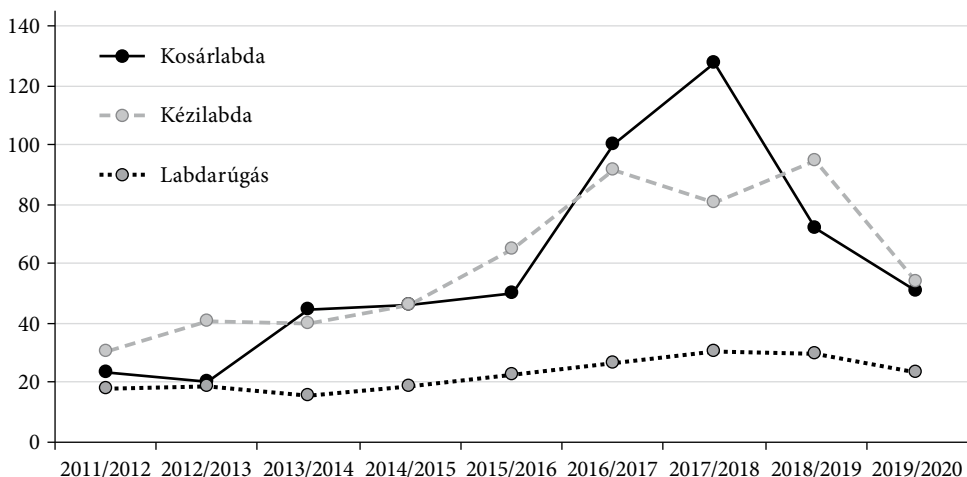
Forrás: saját szerkesztés az mkosz.hu; mksz.hu és mlsz.hu alapján.

Kicsit árnyaltabb és talán meglepő képet kapunk, ha az átlagos támogatásokat, vagyis az egy sportvállalkozásra jutó összegek alakulását vizsgáljuk (2. ábra). Várakozásainkkal ellentétben ugyanis a labdarúgás részesült messze a legkevesebb bevételben. A leginkább növekvő tendenciát a kézilabda mutatja, míg a kosárlabda esetében az erőteljes növekedést az utolsó évi visszaesés jellemzi.

2. ábra

Egy sportszervezetre jutó (átlagos) támogatás

Millió forint

Forrás: saját szerkesztés az mkosz.hu; mksz.hu és mlsz.hu alapján.

Mint az 1. táblázat eredményeiből már láthattuk, messze a legalacsonyabb – egyben időben szinte állandó – egy szervezetre jutó tao-támogatás a labdarúgásra jellemző, míg a másik két sportág esetében magasabb és növekvő tendenciájú átlagos támogatásról beszélhetünk.

A támogatások alakulása után fontosnak tartjuk azok megoszlását is vizsgálni, ugyanis a sportágak jövőjét nagyban meghatározhatja, hogy ezen összegeket milyen elv szerint osztják szét az egyes szakszövetségek. A sportágak jelenéről és jövőjéről döntő vezetők alapjaiban két elv közül választhatnak: minél kevésbé koncentráltan, vagyis „testvériesen” osztják szét a forrásokat, szélesítve ezzel az utánpótlásbázist, és esélyegyenlőségre törekednek a későbbi, felnőttküzdelmekben, vagy kiemelnek bizonyos „elit” utánpótlásközpontokat és akadémiákat, amelyek számára koncentrálik a támogatásokat.

Azt gondoljuk, hogy a szövetségi vélemények ilyen irányú összehasonlítására a koncentrációs mérőszámok a legalkalmasabbak, amelyek számítása a szakirodalom által a koncentráció mérésére gyakran alkalmazott Herfindahl–Hirschman-indexszel történik. Számítási eredményeinket a következő rész tartalmazza.

Empirikus elemzés

Vizsgálatunk során első körben a koncentrációs mérőszámokat határoztuk meg a következő módon. Ha p_i -vel jelöljük az adott bajnokságban egy gazdasági társaság által megszerzett támogatás összegét, akkor az i -edik csapat részesedése (s_i) az összes tao-támogatásból n egyesület esetén:

$$s_i = \frac{P_i}{\sum_{i=1}^n P_i}, \quad (1)$$

ahol $0 \leq s_i < 1$. A Herfindahl–Hirschman-index alapján a tao-támogatásra vonatkozó koncentrációs mérőszám a (2) képlet szerint határozható meg:

$$HHI = \sum_{i=1}^n s_i^2 \rightarrow HHI^{\text{tao}} = \sum_{i=1}^n s_i^2. \quad (2)$$

A kapott koncentrációs mérőszám értéke minél nagyobb, annál koncentráltabb a szétosztás (vagyis a támogatások nagyobb részéből relatíve kevesebb vállalkozás részesedik). Értelemszerűen, amennyiben értéke csökken, annál nagyobb a támogatási kiegyensúlyozottság az adott bajnokságban. Az alábbi adatok a 2011–2020-as időszakban a három látványcsapatsportághoz tartozó gazdálkodó szervezetek által kapott támogatások koncentrációját mutatják (3. táblázat).

Előző eredményeink ismeretében ennél árnyaltabb képet kapunk, ha nem csupán külön-külön a jóváhagyott támogatások összegét, illetve koncentrációját vizsgáljuk, hanem a közöttük esetlegesen fennálló kapcsolatot is. Maradva a három sportág elkülönült kezelésénél, a jóváhagyott támogatások összege és a HHI^{tao} értéke közötti kapcsolatot a 4. táblázat mutatja.

3. táblázat

A tao-támogatások koncentrációja (HHI^{tao}) sportág szerinti bontásban

Szezon	Kosárlabda	Kézilabda	Labdarúgás
2011/2012	0,0364	0,0354	0,0277
2012/2013	0,0154	0,0336	0,0242
2013/2014	0,0258	0,0369	0,0126
2014/2015	0,0178	0,0203	0,0123
2015/2016	0,0147	0,0187	0,0119
2016/2017	0,0163	0,0162	0,0119
2017/2018	0,0236	0,0173	0,0221
2018/2019	0,0212	0,0218	0,0075
2019/2020	0,0095	0,0067	0,0129

4. táblázat

A támogatás összege és a HHI^{tao} közötti kapcsolat

Sportág	Korrelációs együttható	Rangkorrelációs együttható
Kosárlabda	-0,173	-0,217
Kézilabda	-0,595	-0,600
Labdarúgás	-0,420	-0,500

Megjegyzés: a korrelációs értékek mindegyike szignifikáns 5 százalékos szignifikanciaszinten.

A kapott korrelációs, illetve – a kevés elemszám miatt számított – rangkorrelációs mérőszámok mindhárom sportág esetében negatív irányú kapcsolatot mutatnak. Mindez azt jelenti, hogy minél nagyobb a jóváhagyott tao-támogatás összege, annál kisebb ennek koncentrációja. Mivel a kézilabda esetében a legszorosabb a kapcsolat, az elmúlt nyolc szezon alapján elmondható, hogy leginkább a Magyar Kézilabda Szövetség támogatási politikájára jellemző az, hogy minél nagyobb támogatást oszt szét, annál kevésbé koncentráltan teszi mindezt, vagyis annál inkább törekszik a kiegyensúlyozottságra. Ezen megállapítás a kosárlabda esetében a legkevésbé igaz, hiszen itt csak gyenge kapcsolat mutatható ki.

Támogatási stratégia, avagy a támogatottak körének állandósága

Az előző eredményekből láthattuk, mekkora felelősségük van az egyes sportági szakszövetségeknek a források helyes felhasználását illetően. Nem magától értetődő azonban, hogy mi tekinthető ebben az esetben helyes szétosztásnak.

A választott stratégia meghatározásának módja lehet, ha sportáganként megvizsgáljuk a magasabb juttatásokban részesülő szereplők állandóságát évről évre. Ebben segítségünkre lehet az indexszámításban használatos úgynevezett R -mutató,

amellyel az indexkosárban szereplő cikkek állandóságát és változását határozhatjuk meg (Köves [1956]):

$$R = \frac{n_0 + n_1 - 2m}{n_0 + n_1}, \quad (3)$$

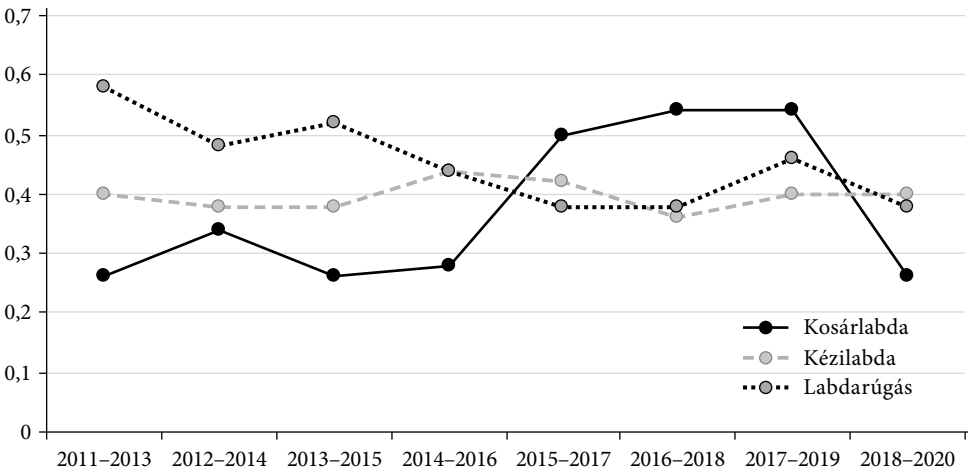
ahol n_0 az indexkosár elemszáma a bázisidőszakban, míg n_1 a tárgyidőszakban, m pedig a mindkét kosárban szereplő termékek száma. Amennyiben a mutató értéke kicsi, abban az esetben nagy az állandóság, vagyis az adott kosár nem változott lényegesen.

Annak érdekében, hogy lássuk, mely szövetség milyen stratégia alapján osztotta el a támogatásokat, kiválasztottuk mindhárom sportág esetében minden évben az ötven, a húsz, illetve a tíz legmagasabb támogatásban részesülő egyesületet. Ezt követően meghatároztuk az R -mutató egyes értékekeit, amelyek tehát minden esetben az egymást követő két-két szezon alapján mutatják az állandósági vagy változékonysági jelleget.

Az általunk választott legnagyobb elemszámú kosárhoz (50) tartozó R -mutató-értékek a 3. ábra szerint alakulnak.

3. ábra

A támogatottak 50-es körének állandósága az egyes sportágaknál (50 elemszámhoz tartozó R -mutató)

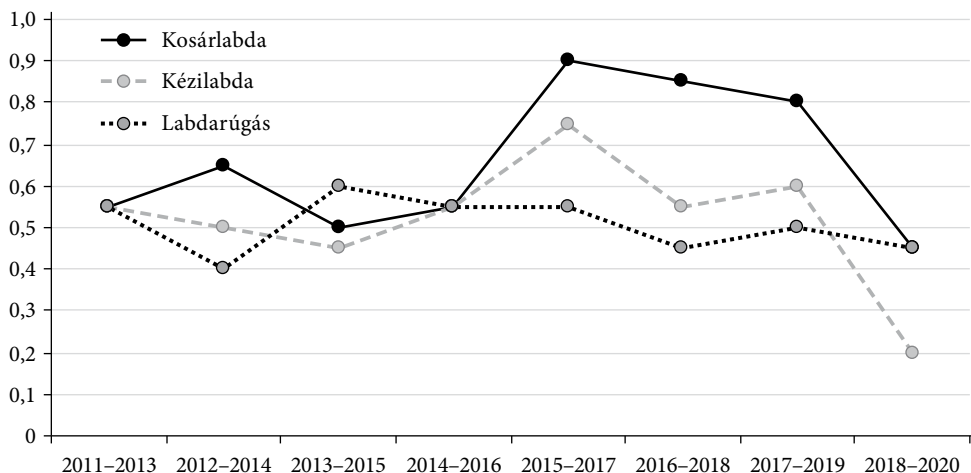
Forrás: saját szerkesztés az mkosz.hu; mkosz.hu és mlsz.hu alapján.

A kapott eredmények alapján láthatjuk, hogy a labdarúgás esetében a kezdeti változékonyság után a szövetség az állandóságra törekszik a támogatottak kiválasztásánál, vagyis egyértelmű csökkenő tendencia mutatkozik (az R átlaga, $\bar{R} = 0,463$). A kézilabda hozzávetőlegesen a 0,4-es R -érték körül ingadozik ($\bar{R} = 0,397$) a teljes időszakban, ami azt jelzi, hogy a kiválasztásnál alkalmazott stratégia nem változott az idők folyamán. Ezzel szemben a kosárlabdában a 2015/2016-os szezon után intenzív növekedés figyelhető meg ($\bar{R} = 0,389$).

Ha a kört szűkítve tovább vizsgálódunk, akkor a hús legnagyobb támogatásban részesülő szereplő állandóságát a 4. ábra mutatja.

4. ábra

A támogatottak 20-as körének állandósága az egyes sportágaknál
(20 elemszámhoz tartozó R -mutató)

Forrás: saját szerkesztés az mkosz.hu; mksz.hu és mlsz.hu alapján.

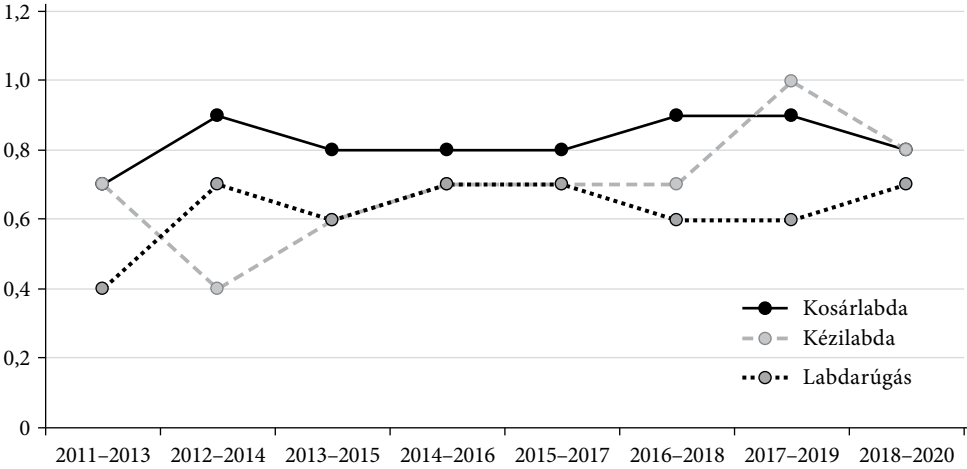
Amennyiben a hús legmagasabb támogatásban részesülő vállalkozás körét vizsgáljuk, a kosárlabda felfelé történő elkülönülése itt is egyértelmű (átlagosan 0,686), vagyis a támogatottak köre ebben a sportágban változott legnagyobb mértékben egyik évről a másikra. A másik két sportág esetében elmondhatjuk, hogy „szerepcseré” történt, vagyis a kiemelt kiválasztásánál a labdarúgás törekedett leginkább stratégiája tartására (átlagosan 0,514), miszerint igyekszik az általa minden évben kiemelt hús sportszervezet körének állandósítására. A kézilabda esetében a 2015/2016-os szezont követő kiugrástól eltekintve a szövetség a szűkebb elit körében is többségében ugyanazon szervezetek támogatására törekedett (0,5643).

Az előző eredményektől eltérő módon a 10-10 legnagyobb támogatásban részesülő sportszervezet esetében nem látható szignifikáns különbség a sportágak között, ez azonban nem meglepő, hiszen itt eleve kevés szereplőről beszélhetünk (5. ábra).

Kiindulva abból, hogy lényeges különbségeket azonosítottunk az egyes szövetségek támogatási stratégiáiban, kézenfekvő megvizsgálni azt, hogy mit okoznak rövid, illetve hosszú távon ezen intézkedések. Annak érdekében, hogy a koncentráció hatásait még pontosabban elemezhesük, az előzőekben bemutatott Herfindahl–Hirschman-féle koncentrációs mérőszám (HHI) továbbfejlesztett változatait egyrészt a tao-koncentráció ($HRCB^{tao}$), másrészt a bajnokságok verseny-kiegyensúlyozottságának ($HRCB$) mérésére alkalmaztuk.

5. ábra

A támogatottak 10-es körének állandósága az egyes sportágaknál
(10 elemszámhoz tartozó R -mutató)

Forrás: saját szerkesztés az mkosz.hu; mksz.hu és mlsz.hu alapján.

A piaci részesedés, illetve az egyes ligák verseny-kiegyensúlyozottságának mérésére alkalmazott másik mutatószám az úgynevezett általánosított vagy normalizált Herfindahl–Hirschman-index:

$$HRCB = \frac{HHI - HHI_{\min}}{HHI_{\max} - HHI_{\min}} = HRCB^{\text{tao}}. \quad (4)$$

Fenti mutatószám egyrészt szintén alkalmazható a támogatási koncentráció mérésére, másrészt már kezeli azt a sportbéli sajátosságot is, amely szerint a koncentrációs mérőszám elméleti maximuma biztosan kisebb, mint 1, hiszen az „általános” piaci részesedéssel ellentétben egy bajnokság esetén nem képzelhető el, hogy mindössze egy csapat szerez csak pontot, míg az összes többi csapat nulla pontot ér el. A verseny-kiegyensúlyozottság (*competitive balance*) mérésére használt mutatószám bővebb ismertetése olvasható Fürész–Rappai [2018] tanulmányában.

A támogatások koncentrációjának mérésére a korábban bevezetett HHI^{tao} koncentrációs mérőszámot alkalmaztuk, továbbá fentiek alapján meghatároztuk a normalizált mutatót is ($HRCB^{\text{tao}}$). A HHI_{10}^{tao} változó jelenti mindhárom sportág esetében az általunk választott tíz kiemelt csapatot működtető gazdasági társaság számára jóváhagyott támogatások koncentrációját, míg a $HRCB$ a sportbéli pontkoncentrációt.

A két terület összekapcsolása, vagyis a támogatási és sportbéli koncentráció kapcsolatának vizsgálata a Covid-19 kitörése miatt nem triviális. A támogatások jóváhagyását a járvány 2020. márciusi megjelenése nem befolyásolta, így a tao-koncentrációs mutatók meghatározása során a teljes időszakkal számoltunk (2011–2020). A verseny-kiegyensúlyozottság meghatározása esetében a felfüggesztett, illetve félbeszakadt bajnokságok miatt azonban eltekintettünk az utolsó bajnoki szezonról (2019/2020). A fenti számítások eredményeit tartalmazza az 5. táblázat.

5. táblázat

A koncentrációs mérőszámok és a verseny-kiegyensúlyozottság kapcsolata

Szezon	HHI^{tao}	$HRCB^{tao}$	HHI_{10}^{tao}	$HRCB$
KOSÁRLABDA				
2011/2012	0,0364	0,0300	0,1713	0,7467
2012/2013	0,0154	0,0103	0,0753	0,5025
2013/2014	0,0258	0,0211	0,0779	0,4166
2014/2015	0,0178	0,0130	0,0900	0,5818
2015/2016	0,0147	0,0099	0,0743	0,5931
2016/2017	0,0163	0,0120	0,1110	0,5829
2017/2018	0,0236	0,0196	0,2281	0,5433
2018/2019	0,0212	0,0175	0,1282	0,5403
KÉZILABDA				
2011/2012	0,0354	0,0317	0,0372	0,6451
2012/2013	0,0336	0,0305	0,0443	0,6394
2013/2014	0,0369	0,0340	0,0396	0,7636
2014/2015	0,0203	0,0173	0,0285	0,6906
2015/2016	0,0187	0,0158	0,0481	0,6137
2016/2017	0,0162	0,0135	0,0421	0,6338
2017/2018	0,0173	0,0148	0,0530	0,7086
2018/2019	0,0218	0,0193	0,0376	0,7327
LABDARÚGÁS				
2011/2012	0,0277	0,0268	0,3190	0,2715
2012/2013	0,0242	0,0233	0,2245	0,1556
2013/2014	0,0126	0,0119	0,2795	0,1777
2014/2015	0,0123	0,0116	0,3096	0,2576
2015/2016	0,0119	0,0111	0,2038	0,1472
2016/2017	0,0119	0,0111	0,3006	0,1095
2017/2018	0,0221	0,0214	0,4276	0,1243
2018/2019	0,0075	0,0067	0,2203	0,1262

Forrás: saját számítás.

A fenti változók közötti kapcsolat vizsgálata érdekében első körben még „csupán” a tao-támogatások nagyságát, illetve a támogatottak körét, valamint a támogatások koncentráltóságát vizsgáltuk. Mindehhez panel-adatállományon totális és parciális korrelációs együtthatókat számítottunk (lásd 6. táblázat).

Várakozásainknak megfelelően negatív irányú kapcsolat mutatható ki a támogatottak száma és a koncentrációt mérő különböző szemléletű mutatószámok között. (A parciális korrelációkat vizsgálva a kapcsolat iránya nem változik, de a hatás

6. táblázat

Korrelációs kapcsolat a vizsgált változók között

	Korrelációs együttható			Parciális korrelációs együttható*		
	HHI^{tao}	HHI_{10}^{tao}	$HRCB^{tao}$	HHI^{tao}	HHI_{10}^{tao}	$HRCB^{tao}$
A támogatás összege	-0,498	0,444	-0,376	-0,331	-0,031	-0,275
A támogatottak száma	-0,451	0,815	-0,280	-0,238	0,763	-0,089

* A parciális korrelációk számítása során a támogatás összege és a koncentrációs mérőszám közötti kapcsolat vizsgálata esetén kiszűrtük a támogatottak számát, és ugyanezt a gondolatmenetet követtük a fordított szituációban is.

Forrás: saját számítás.

gyengébbé válik.) Ugyanakkor erős pozitív irányú kapcsolat mutatható ki a támogatottak száma és a kiemelt csapatok támogatásának koncentráltasága között: tehát minél több egyesület részesül támogatásban, annál magasabb a támogatási összeg koncentrációja a tíz legnagyobb kedvezményezett esetében. Mindez azt jelentheti, hogy a jóváhagyott támogatási kérelmek számosságának növekedése nemcsak a bevont csapatok számát, hanem ezzel együtt a legnagyobb támogatásban részesülők esetén mért koncentrációt is növeli, azaz sok kis összegű támogatás megjelenése a legnagyobbak aljától (tehát például az ötödik vagy nyolcadik legnagyobb támogatottól) is von el forrásokat. (A parciális korrelációk értéke szerint is kimutatható ugyanez az erős pozitív kapcsolat, vagyis a megállapítás így is érvényes.) Ugyancsak jelentős pozitív kapcsolat jelentkezik a támogatási összeg és a kiemelt koncentrációja között, ami a gyakorlatban azt jelenti, hogy minél nagyobb az összes támogatás, annál jelentősebb az élcsapatok közötti egyenlőtlenség is, ez – valószínűsíthetően – az egyedi stadiontámogatásoknak tudható be.

A tao-koncentráció hatása a bajnokság kiegyensúlyozottságára

A előző elemzésekből láthattuk, hogy milyen kapcsolat figyelhető meg a támogatás nagysága, illetve a támogatottak köre és az előbbi koncentrációja között abban az esetben, amikor egyidejűleg vizsgáljuk ezeket. Abból következően azonban, hogy a tao-bevételek elsősorban az utánpótlás-nevelésre fordítódnak, az élvonalra gyakorolt hatás meghatározása csak abban az esetben lehetséges, ha mindezt időben eltolva, vagyis késleltetéssel vizsgáljuk.

Hipotézisünk szerint az adott évi támogatáskoncentráció és a későbbi első osztályú bajnokság verseny-kiegyensúlyozottsága között létezik kapcsolat. Az élvonalra gyakorolt hatás vizsgálata érdekében korábban már használt támogatáskoncentrációs mérőszámokat, valamint a későbbi szezonok verseny-kiegyensúlyozottsági mutatóját (*HRCB*) használtuk.

Tekintettel arra, hogy a sporttörvény hatálybalépése óta még csak kilenc szezon telt el, az időbeli eltolás lehetőségei szűkösek. A két olimpiai ciklust meghaladó időszak

azonban alkalmas arra, hogy elemezhessük a kapcsolatot. Alapgondolatunk szerint minimálisan három-négy év lenne az az időtáv, amelyre az eltolás esetében szükség van, hiszen reálisnak tekinthető, hogy az a sportoló, aki 2011-ben 16-17 éves, akadémián nevelkedő játékos volt, körülbelül három-négy év múlva már meghatározó játékos lehet az őt kinevelő egyesületének, vagyis a professzionális csapatnak. Annak érdekében, hogy tisztán láthassuk a két változó kapcsolatát, a többi változó hatását kiszűrtük. A kapott (kereszt)korrelációs eredményeinket a 7. táblázat tartalmazza

7. táblázat

Keresztkorrelációs együtthatók a verseny-kiegyensúlyozottság (*HRCB*) és a különböző támogatáskoncentrációt mérő mutatószámok között

A késleltetés rendje	Koncentrációs mérőszám		
	HHI^{tao}	HHI_{10}^{tao}	$HRCB^{tao}$
$k = 1$	0,381	-0,885	0,252
$k = 2$	0,411	-0,959	0,289
$k = 3$	0,475	-0,907	0,336
$k = 4$	0,491	-0,935	0,348

Forrás: saját számítás.

A kapott eredmények igazolják kiinduló hipotézisünket, amely szerint az adott szövetség támogatási stratégiája meghatározza a későbbi bajnokságok izgalmasságát. Látható, hogy a hatás évről évre egyre nagyobb, vagyis a kapott támogatás verseny-kiegyensúlyozottságra gyakorolt hatása az idő előrehaladtával halmozódik. (Természetesen érdemes lenne megvizsgálni, milyen hatás mutatkozik még nagyobb késleltetés esetén, erre azonban csak néhány év múlva lesz módunk.) Vagyis a támogatás odaítélésénél tekintettel kell(ene) lenni arra, hogy mindez ne okozza néhány év múlva a bajnokság unalmassá válását.

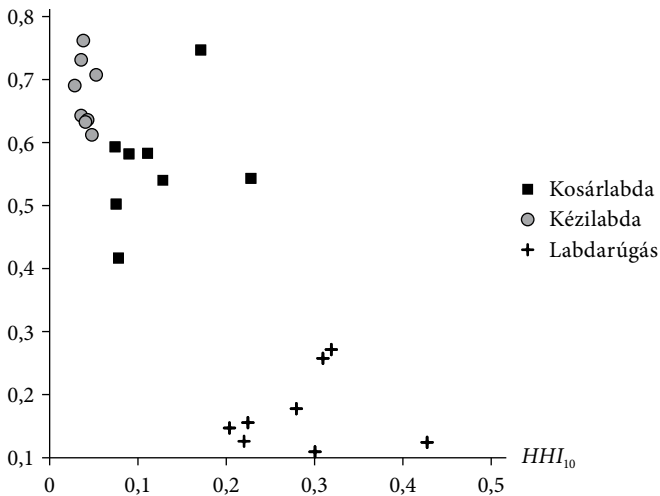
Az idősoraink rövidege sajnos nem teszi lehetővé, hogy megbízható eredményeket kapjunk, azonban kíváncsiak voltunk, mi történik abban az esetben, ha csak a kiemelt csapatok tao-koncentrációjának (HHI_{10}^{tao}) verseny-kiegyensúlyozottságra gyakorolt hatását vizsgáljuk (6. ábra).

A pontfelhők jól mutatják a két változó között fennálló, korábban már számszerűsített, szoros negatív irányú kapcsolatot. Megállapítható, hogy a kézilabdában a legalacsonyabb támogatási koncentrátság ellenére a bajnokságban a legkisebb a verseny-kiegyensúlyozottság (magas *HRCB*-mutató). Az is látható, hogy annak ellenére, hogy a labdarúgásban erősen koncentrálódnak a támogatási összegek, mindez nem megy a verseny-kiegyensúlyozottság rovására. A kosárlabda esetében köztes állapot látható, a labdarúgásnál jelentősen magasabbak a *HRCB*-értékek. Az oksági viszony feltárása érdekében elvégeztük a panelokság tesztelését² is (8. táblázat).

² Ismételten hangsúlyozzuk, hogy az okság meglétének *F*-próbával történő tesztelése csak illusztráció, hiszen ilyen kevés megfigyelés esetén másra nincs mód.

6. ábra

A kiemelt támogatási koncentráció hatása a verseny-kiegyensúlyozottságra sportág szerinti bontásban

Forrás: saját szerkesztés.

8. táblázat

A Granger-okság teszteredményei

Nullhipotézis	<i>n</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
<i>HRCB</i> nem Granger-oka <i>HHI₁₀</i> -nek	18	4,36969	0,0354
<i>HHI₁₀</i> nem Granger-oka <i>HRCB</i> -nek		6,74331	0,0098

Forrás: saját számítás.

A teszt nullhipotézisének elvetését jelentő *p*-érték szintén alátámasztja hipotézisünket, amely szerint a kiemelt egyesületek tao-koncentrációja Granger-oka³ a verseny kiegyensúlyozottságának. Fontos azonban ismét hangsúlyoznunk, hogy az idősorok rövidege miatt a panelokság tesztelése sokkal inkább tájékoztató, mintsem tudományos jellegű.

Összegzés

Tanulmányunkban arra vállalkoztunk, hogy empirikus adatokra alapozva, megfelelő módszerválasztással az eddigi kutatásoknál mélyebben vizsgáljuk a sajátos magyar sporttámogatási rendszer közép- és hosszú távú hatásait. Ennek érdekében Magyarország három legnépszerűbb sportágát (labdarúgás, kosárlabda, kézilabda) alapul véve első lépésként megnéztük, hogyan alakulnak a tao-támogatások mind összegüket, mind pedig az érintettek körét (támogatottak) tekintve. A három sportág összevetéséből

³ A Granger-okságról bővebben olvashatunk Rappai Gábor tanulmányában (Rappai [2011]).

jól látható, hogy a legnagyobb támogatási összegeket nézve a legnagyobb mértékben a kosárlabdában változik a támogatottak köre évről évre, míg a legnagyobb állandóság a kézilabda esetében figyelhető meg a három esetet (10-es, 20-as és 50-es *R*-mutató) vizsgálva. A labdarúgás meglehetősen vegyes képet mutat, míg az 50-es kört nézve a legnagyobb, addig a 10-es kört tekintve a legkisebb változékonyság jellemzi, vagyis úgy tűnik, hogy a legnagyobb támogatott szervezetek stabil pozíciót élveznek.

Tekintettel arra, hogy véleményünk szerint nem csak önmagában a jóváhagyott támogatások mértékének lehet hatása a sportbéli eredményességre, a támogatások koncentrációját is vizsgáltuk. Tanulmányunk legfőbb eredményét a két terület összekapcsolása szolgáltatta, amely során szintén koncentrációs mérőszámokat alkalmazva vizsgáltuk a tao-támogatás elosztásának hatását az első osztályú bajnokságokra. Kiindulva az alapelvből, amely szerint a támogatás csak és kizárólag az utánpótlás-nevelésre, valamint infrastruktúra-fejlesztésre fordítható, a két változó (tao-koncentráció és verseny-kiegyensúlyozottság) közötti kapcsolatot időbeli késleltetéssel vizsgáltuk. A keresztkorrelációs együtthatók azt mutatták, hogy a kapcsolat évről évre egyre szorosabb, vagyis minél inkább koncentrálnak a jóváhagyott támogatások, annál kevésbé izgalmas az adott liga.

Összegezve eredményeinket megállapítható, hogy az országos szakszövetségeknek nemcsak hatalmas lehetősége, hanem egyben felelőssége is van, ugyanis a támogatások szétosztásánál érvényesülő vagy sérülő „igazságosság elve” nagymértékben hat a következő évek bajnokságainak izgalmasságára. Ha tehát feltételezzük, hogy a bajnokságok (mérkőzések) kereslete nagyban függ a verseny izgalmasságától, érdemes a ligák szabályozóinak hosszú távon a fenti eredményekre is figyelemmel lenni.

Természetesen tanulmányunk számos további kutatási kérdést is felvet. Így például érdemes lehet néhány év múlva megvizsgálni, hogy milyen változásokat okoz például a Ferencváros labdarúgócsapatának remek nemzetközi (Bajnokok Ligája) szerepléséből következő óriási forrásnövekedés. Vélekedésünk és eredményeink szerint ugyanis a hosszú távú verseny-kiegyensúlyozottság fenntartása érdekében a látványcsapat-sportágak szakszövetségeinek a tao-támogatások jóváhagyásakor tekintettel kell lenniük a nagy és sikeres klubok egyéb forrásbevonási képességére is.

Hivatkozások

- ANDRÁS KRISZTINA [2003]: A sport és az üzlet kapcsolata – elméleti alapok. BKÁE Vállalatgazdaságtan Tanszék, Műhelytanulmány, 34. sz. <http://edok.lib.uni-corvinus.hu/61/1/Andr%C3%A1s34.pdf>.
- ANDRÁS KRISZTINA [2014]: A TAO támogatási rendszer sportgazdasági hozadéka. És mi lesz, ha nem lesz? Megjelent: A felsőoktatás szerepe a sportban, az élsportban és az olimpiai mozgalomban, különös tekintettel a társasági adóból (TAO) támogatott sportágak helyzetére és a támogatások hasznosítására. Tanulmánykötet. Debreceni Egyetem Gazdálkodástudományi és Vidékfejlesztési Kara, Debrecen, 12–21. o.
- BÁCS ZOLTÁN–BÁCSNÉ BÁBA ÉVA [2014]: A TAO támogatási rendszerének hatása és szervezeti kezelése Debrecenben. Megjelent: A felsőoktatás szerepe a sportban, az élsportban és az olimpiai mozgalomban, különös tekintettel a társasági adóból (TAO) támogatott sportágak

- helyzetére és a támogatások hasznosítására. Tanulmánykötet. Debreceni Egyetem Gazdálkodástudományi és Vidékfejlesztési Kara, Debrecen, 22–35. o.
- BALOGH RENÁTÓ [2017]: Áldás vagy átok. A TAO hatása a magyar labdarúgásra. Magyar Sporttudományi Szemle, 18. évf. 72. sz. 25–28. o.
- BARDÓCZY GÁBOR [2014]: A látvány-csapatsport támogatások helyzete, perspektívái. Megjelent: A felsőoktatás szerepe a sportban, az élsportban és az olimpiai mozgalomban, különös tekintettel a társasági adóból (TAO) támogatott sportágak helyzetére és a támogatások hasznosítására. Tanulmánykötet. Debreceni Egyetem Gazdálkodástudományi és Vidékfejlesztési Kara, Debrecen, 50–71. o.
- FARAGÓ BEATRIX [2017]: A sportstratégia ágazat erősödése Magyarországon a 2011–2016-os időszakban. Tér, Gazdaság, Ember, 5. évf. 3. sz. 93–108. o.
- FARKAS PÉTER–FANICI MIHÁLY [2013]: A TAO kedvezményezett csapatsportok támogatóinak felmérése. Magyar Sporttudományi Szemle, 14. évf. 53. sz. 30–34. o.
- FAZEKAS ATTILA ERIK [2017]: A látványcsapatsport támogatási rendszer szerepe a magyar sportfinanszírozásban. A TAO (tapasztalatok, elemzések, értékelések, perspektívák a látványsportok támogatási rendszerében) című tudományos konferencia. Magyar Sporttudományi Társaság, Budapest, szeptember 28.
- FŰRÉSZ DIÁNA IVETT–RAPPAI GÁBOR [2018]: Koncentrációs mérőszámok „sportos” szerepkörben. Statisztikai Szemle, 96. évf. 10. sz. 949–972. o. <https://doi.org/10.20311/stat2018.10.hu0949>.
- GÓSI ZSUZSANNA [2019]: A társasági adó támogatásban részesülő sportszövetségek gazdasági helyzete. Gradus, 6. évf. 3. sz. 82–87. o.
- GULYÁS ERIKA–STERBENZ TAMÁS [2014]: A TAO közgazdasági racionalitása. Megjelent: A felsőoktatás szerepe a sportban, az élsportban és az olimpiai mozgalomban, különös tekintettel a társasági adóból (TAO) támogatott sportágak helyzetére és a támogatások hasznosítására. Tanulmánykötet. Debreceni Egyetem Gazdálkodástudományi és Vidékfejlesztési Kara, Debrecen, 117–130. o.
- KASSAY LILI [2013]: A labdarúgó NB I. piaci pozíciója nemzetközi összehasonlításban. Marketing & Menedzsment, 47. évf. 4. sz. 55–64. o. <https://journals.lib.pte.hu/index.php/mm/article/view/657/540>.
- KÖVES PÁL [1956]: Statisztikai indexek. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest.
- RADNAI KÁROLY [2018]: A TAO támogatásról – közérthetően. Piac és Profit, március 23. https://piacesprofit.hu/kkv_cegblog/a-tao-tamogatasirol-kozerthetoen.
- RAPPAI GÁBOR [2011]: Okság a statisztikai modellekben. Statisztikai Szemle, 89. évf. 10–11. sz. 1113–1129. o.
- SÁRKÖZY TAMÁS [2017]: A sport mint nemzetstratégiai ágazat. Előnyök és hátrányok, hosszú távú kilátások. Polgári Szemle, 13. évf. 4–6. sz. 143–159. o. <https://doi.org/10.24307/psz.2017.1212>.
- STOCKER MIKLÓS–SZABÓ Tünde [2017]: A hazai sportirányítás szerepe és tevékenysége a kiemelt hazai sportesemények esetében. Megjelent: *Szmodis Márta–Szóts Gábor* (szerk.): A sportirányítás gazdasági kérdései – 2017. Magyar Sporttudományi Társaság, Budapest, 91–108. o. <https://mstt.hu/wp-content/uploads/2018/06/Sportiranyitas-Gazdasagi-Kerdesei-honlapra.pdf>.
- VÁCZI PÉTER–BODA ESZTER–HERPAINÉ LAKÓ JUDIT–MÜLLER ANETTA [2017]: A Tao rendszer hatásainak felmérése a magyar kosárlabda csapatoknál. Testnevelés, Sport, Tudomány, 2. évf. 1–2. sz. 79–82. o. doi: <https://doi.org/10.21846/TST.2017.1-2.13>.